

Scenariusz lekcji

„Sextortion – czyli krótko, jak nie dać się seks-szantażyście”

Młodzież w wieku 15-18 lat

Wojciech Ronatowicz

Pedagog seksualny, nauczyciel, specjalista bezpieczeństwa dzieci w sieci, współtwórca programu „Cyfrolatki” – profilaktyki cyberprzemocy, hejtu i mowy nienawiści w placówkach Towarzystwa Przyjaciół Dzieci



**TOWARZYSTWO
PRZYJACIÓŁ
DZIECI**

Patronat honorowy



**Minister
Edukacji**

Scenariusz zajęć dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych

Tytuł zajęć: „Sextortion – czyli krótko jak nie dać się seks-szantażyście”

Cel zajęć:

- dostarczenie wiedzy o zjawiskach:
 - sexting, czyli wysyłanie nagich bądź roznegliżowanych zdjęć lub filmików,
 - sextortion, czyli internetowy szantaż intymnymi treściami (zdjęciami/filmami),
- przybliżenie aspektu prawnego w kontekście cyfrowej przemocy seksualnej oraz konsekwencji dla jej sprawców,
- zachęcenie do szukania pomocy w trudnych sytuacjach osobistych oraz niesienie pomocy innym potrzebującym,
- rozwijanie umiejętności posługiwania się technikami zgłaszania niebezpiecznych i nielegalnych treści w sieci oraz usuwania niechcianych treści.

Czas trwania zajęć: ok. 90 minut (2 x 45 min.). Zajęcia mogą być podzielone na dwa spotkania (2 x 45 min.) zgodnie z potrzebami i możliwościami lekcyjnymi. Przerwa w zależności od realizacji treści.

Grupa docelowa: zajęcia przeznaczone są dla uczennic i uczniów szkół podstawowych z klas od VII-VIII oraz klas I-III szkół ponadpodstawowych.

Miejsce: szkoła, zajęcia pozalekcyjne oraz spotkania edukacyjne.

Potrzebne materiały:

- film edukacyjny kampanii społecznej Towarzystwa Przyjaciół Dzieci „Wiem, co robić” - <https://wiemcorobic.pl/dla-szkol/> (14 min.),
- prezentacja multimedialna załączona do scenariusza,
- flipchart / duża płachta szarego papieru lub tablica suchościeralna,
- rzutnik multimedialny / telewizor,
- komputer z dostępem do internetu wraz z głośnikami.

Formy zajęć / metody pracy: burza mózgów, dyskusja, miniwykład, praca za pomocą TIK.

Osoby prowadzące: pedagodzy i psycholodzy szkolni, wychowawcy klas, nauczyciele, wychowawcy placówek wsparcia dziennego, opiekunowie wycieczek, obozów, kolonii.

REALIZACJA ZAJĘĆ

Krok 1 Wprowadzenie

Osoba prowadząca wita młodzież, informując, że otrzymają informacje o zjawisku, o którym bardzo rzadko mówi się w przestrzeni publicznej. Przedmiotem zajęć jest wiedza o temacie, który bardzo często jest wstydlivy i skrywany przez osoby, które doświadczyły tego typu doświadczeń. O temacie, z którym czasami trudno jest zwrócić do rodziców i bliskich, by poprosić o pomoc. Następnie osoba prowadząca zajęcia zaprasza do obejrzenia filmu edukacyjnego kampanii społecznej Towarzystwa Przyjaciół Dzieci „Wiem, co robić”.



Przed analizą treści zawartych w filmie proponujemy, by osoba prowadząca własnymi słowami wypowiedziała wprowadzenie do analizy problemu jakim jest sextortion czyli szantaż seksualny intymnymi zdjęciami. Poniżej przedstawiamy propozycję takiego wprowadzenia:

„W okresie dojrzewania młodzi ludzie zaczynają bardziej interesować się ludzką seksualnością. Zaczynają interesować się rówieśnikami w kontekście romantycznym, ale także seksualnym, a nastolatkom zaczynają porównywać swoje ciało do innych osób w kontekście wizualnym.

Nawiązanie relacji romantycznej, zakochanie się w chłopaku lub dziewczynie jest ważną potrzebą rozwojową. Nowe technologie komunikacyjne ułatwiły wchodzenie w takie relacje. Smsy, mmsy, czaty i komunikatory internetowe dały nam wszystkim możliwość prostszego i szybszego porozumiewania się między sobą - także między partnerami.

Przyjemnie jest dostać od chłopaka lub dziewczyny miłą wiadomość na początek dnia lub przed snem. Zdarza się, że takie wiadomości mają lub zaczynają mieć podtekst erotyczny.

Wyposażenie smartfonów w możliwość robienia zdjęć oraz filmów i wysłania takiego materiału spowodowało, że do tekstowych wiadomości erotycznych (zjawisko to dorośli nazwali sextingiem) zaczęły być dołączane roznegliżowane lub zdjęcia i filmiki przedstawiające nagie części ciała.

Niektórzy młodzi ludzie sądzą, że robienie sobie nagich zdjęć i filmików, a następnie wysyłanie ich drugiej osobie poprzez komunikator jest czymś normalnym i nie stanowi ryzyka. Niestety – nierzadko już w niedalekiej przyszłości tego rodzaju zachowania mają swoje przykre konsekwencje.

To trochę wina nas dorosłych, że wytworzyliśmy kult ciała, potrzebę autoprezentacji i budowania swojego wizerunku opartego głównie na atrakcyjnym wyglądzie i erotyce, co w dużym stopniu przyczynia się do seksualizacji dzieci i młodzieży. Seksualizacja to postrzeganie siebie i innych osób oraz budowanie swojej samooceny na bazie atrakcyjności seksualnej.

Wiele reklam, teledysków, filmów i innych materiałów popularnych skupia się przede wszystkim na cielesności i często pomija inne wartości. Wskutek tego, ich główny przekaz ma charakter erotyczny lub seksualny.

Intymne szczegóły z życia celebrytów, youtuberów, influencerów, które są chętnie prezentowane i komentowane w mediach, a także obnażenie intymności w związkach skutkują zatraceniem granicy pomiędzy tym, co można, a czego nie powinno się pokazywać; co jest lub powinno być zarezerwowane tylko dla najbliższej osoby.

Na Wasze podejście do ludzkiego ciała wpływa także pornografia. To my, dorośli od wielu lat nie potrafimy uszczelnić internetu w taki sposób, aby dostęp do nagich zdjęć i filmów był tylko dla osób dorosłych. Wymienione zjawiska mogą wpływać, że młodzi ludzie podejmują ryzykowne zachowania seksualne w sieci i mogą stać się ofiarami sextortion.”

Krok 2 Praca z filmem

Osoba prowadząca po wprowadzeniu włącza prezentację multimedialną z prośbą udzielenia przez grupę odpowiedzi na zadane pytania zgodnie ze slajdami:

1. *Czy pamiętacie nazwy zaprezentowanych w filmie zjawisk? (slajd nr 2)*

Prawdopodobne odpowiedzi:

- child grooming – uwodzenie dzieci w sieci
- sextortion – internetowy szantaż intymnymi treściami (zdjęciami/filmami).

2. *Czy wiecie, jak nazywa się zjawisko wysyłania zdjęć z nagimi częściami ciała bądź tego typu filmików? (slajd nr 3)*

Prawdopodobne odpowiedzi:

- sexting
- nudesy/nudeski
- pornografia.

3. *Może wiecie, jaka jest skala zjawiska sextingu wśród polskich nastolatków? (slajdy nr 4 i 5)*

Prawdopodobne odpowiedzi:

Młodzi ludzie będą podawać bardzo różne wartości procentowe, dobrze, aby osoba prowadząca zajęcia zapisywała je na tablicy / flipcharcie.

Często szacunki są zawyżone. W zależności od grupy, z jaką się pracuje, dobrze jest dopytać, na jakiej podstawie tak szacują. Jest to bardzo dobre ćwiczenie diagnozujące grupę. Po zapisaniu danych i zebraniu odpowiedzi osoba prowadząca zajęcia pokazuje slajd (nr 5) ze skalą zjawiska zaprezentowaną w raporcie „Nastolatki 3.0” NASK – 2023 r.

Pełna wersja raportu do pobrania na stronie Naukowej Akademickiej Sieci Komputerowej: <https://www.nask.pl/pl/aktualnosci/5316,Co-robia-nasze-dzieci-w-sieci-czyli-Raport-z-najnowszego-badania-NASK-Nastolatki.html> (dostęp 18.10.2024 r.).

4. Zazwyczaj prośby o zdjęcia przedstawiające nagie części ciała zaczynają się w konwersacji między młodymi osobami zauroczonymi sobą nawzajem – osoba prowadząca pokazuje slajdy (nr 6-9) z przykładową konwersacją bohaterów, która zawarta jest w filmie edukacyjnym.

Na slajdzie pokazującym manipulację jednej ze stron osoba prowadząca zajęcia zadaje pytanie (slajd nr 9):

- *Co zrobić aby podtrzymać kontakt, ale nie wysłać nagiego zdjęcia?*

Osoba prowadząca zbiera odpowiedzi. Podkreśla, że ważna jest kwestia asertywności w takim kontakcie. Nikt nie ma prawa żądać od młodego człowieka przesyłania fotografii czy filmów nagich części ciała. Taka propozycja od chłopaka lub dziewczyny może być manipulacją. Rzadko pojawiają się odpowiedzi wskazujące, że na taki rodzaj manipulacji można odpowiedzieć w sposób żartobliwy. Osoba prowadząca pokazuje slajd (nr 10) z aplikacją ZIPIT i przykładowym memem, informując, że stosując humor, można wysłać komuś dwuznaczną

wiadomość, a zarazem nie utracić swojego intymnego wizerunku, pozostając dalej w konwersacji.

FAKULTATYWNIE

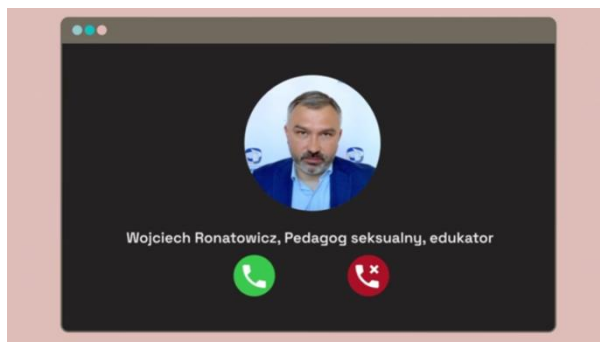
Jeśli jest wystarczająco dużo czasu i uczestnicy chcą dowiedzieć się czegoś więcej o aplikacji, osoba prowadząca może pokazać krótki (0:23) filmik z platformy YT :

<https://www.youtube.com/watch?v=QCgK9gYfV90&list=PLT09K6WFBVGNntAlO6-oltuDcgzOnMCZY&index=1> (dostęp 18.10.2024 r.).

5. *Czy pamiętacie z filmu, jak nazywa się zjawisko szantażowania osoby ujawnieniem jej nagich zdjęć lub filmów? (slajd nr 11-12).*

Poprawna odpowiedź: sextortion

Osoba prowadząca zajęcia włącza fragment filmu z ekspertem Wojciechem Ronatowiczem, pedagogiem seksualnym i edukatorem (06:39 do 07:15).

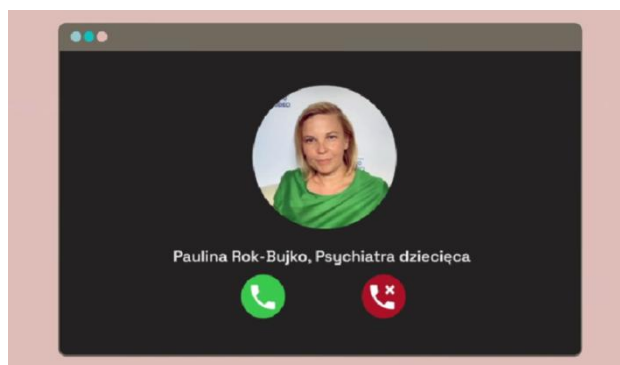
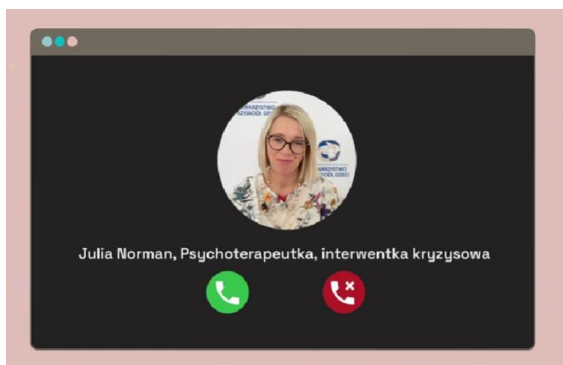


6. Następnie, robiąc pauzę w filmie, powtarza zadane na video pytanie:
- *A co by było, gdyby Twoi rodzice lub klasa mieli zobaczyć Twoje nagie zdjęcie? (slajd nr 13-14)*

Po włączeniu prezentacji z powyższym pytaniem osoba prowadząca w zależności od reakcji grupy może dopytać o konsekwencje szantażu dla ofiary:

- *jak sądzicie, jakie mogą być odczucia osoby, która jest szantażowana?*
- *jakie emocje odczuwa osoba szantażowana?*
- *łatwiej przejść przez taką sytuację samemu czy z osobą bliską?*
- *co może spowodować długotrwałe przeżywanie silnych emocji?*

Po zebraniu odpowiedzi na powyższe pytania osoba prowadząca włącza fragment filmu z udziałem psychoterapeutki Juli Norman oraz psychiatry dziecięcego Pauliny Rok-Bujko (07:45-09:45).



7. Osoba prowadząca zajęcia po zatrzymaniu filmu (09:45) wraca do prezentacji i włącza slajd (nr 15) z pytaniem:

- *Kiedy warto pójść do psychiatry/psychoterapeuty/psychologa?*

Prawdopodobne odpowiedzi:

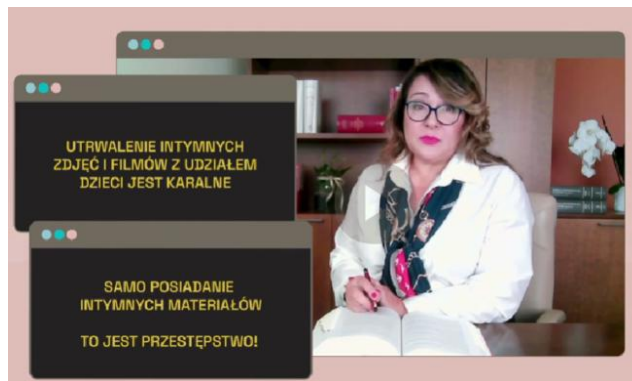
- jak źle się czuje emocjonalnie
- aby nie być samemu z problemem
- w sytuacji lęku i bólu psychicznego
- w sytuacji kryzysu psychicznego
- gdy pojawią się myśli samobójcze.



8. Po zebraniu odpowiedzi od uczestników osoba prowadząca zajęcia zadaje pytanie (slajd nr 16):

- *czy nasz kraj - Polska wprowadził jakieś mechanizmy chroniące młode osoby przed prezentowanymi w filmie zjawiskami?*
- *czy osoba w wieku 14 i 17 lat tak samo jest chroniona?*
- *czy samo posiadanie zdjęć lub filmów ukazujących nagie części ciała dziecka (do 18 r.ż.) w seksualnym kontekście jest w Polsce karane?*

9. Po zebraniu odpowiedzi od uczestników osoba prowadząca zajęcia prezentuje fragment filmu z wypowiedzią Sędzi Sądu Rejonowego, Alicji Kuroń (03:48 – 04:32)



10. Osoba prowadząca zajęcia po zatrzymaniu filmu (04:32) wraca do prezentacji i włącza slajd (nr 17) z pytaniami:

- *czy osoba niepełnoletnia, czyli ta, która nie ukończyła 18 lat, może bez zgody rodziców zgłosić, że padła ofiarą szantażysty?*
- *jeśli z jakichś powodów młoda osoba nie chce pójść na policję z rodzicami - czy może udać się tam z jakąś inną osobą?*
- *co musi przynieść ofiara sextortion na komisariat, aby przyjęto zawiadomienie?*
- *czy rodzice dowiedzą się o sprawie?*

11. Po wysłuchaniu odpowiedzi uczestników osoba prowadząca włącza fragment filmu z wypowiedzią Naczelnik Wydziału Profilaktyki Społecznej Komendy Głównej Policji, Wandą Mende (10:20-11:27).



Po zakończeniu oglądania fragmentu filmu, osoba prowadząca włącza prezentację (slajd nr 18) i pyta się uczestników:

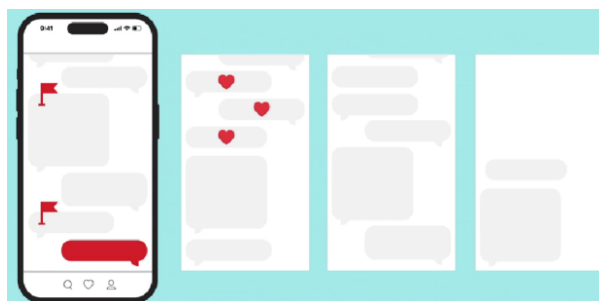
- *Jak zareagować w sytuacji sextortion? Może dopytać: Co byście poradzili osobie, która stała się ofiarą szantażu seksualnego – co po kolei powinna zrobić?*

Osoba prowadząca zapisuje na tablicy / flipcharcie propozycje uczestników – nawet jeśli wydają się być śmieszne lub drastyczne. Jest to bardzo dobry sposób na uwolnienie emocji przy tym trudnym temacie.

Krok 3 Sposoby reagowania

Prowadzący pokazuje slajdy (nr 19-22) z poszczególnymi krokami reagowania na działania szantażysty:

1. Przerwij kontakt z szantażystą. Zablokuj go na wszystkich kanałach, którymi ma dostęp do Ciebie. Nie wysyłaj nic więcej. Nie płać żadnych pieniędzy.
2. Zachowaj dowody – historię rozmowy. Nie usuwaj niczego. Zrób zrzuty z ekranu oraz kopie głosówek.
3. Poszukaj osoby dorosłej, której ufasz lub poszukaj wsparcia u znajomych. Zadbaj aby nie pozostać z tym problemem samemu.
4. Zgłoś sprawę na policję. W ten sposób sprawisz, że nikt inny nie stanie się ofiarą szantażysty.



Po zaprezentowaniu 4 kroków reagowania na sextortion (szantaż seksualny) osoba prowadząca zajęcia zadaje pytanie (slajd nr 23):

- *Czy wiecie, jaka kara jest przewidywana za szantaż seksualny w Polsce w kodeksie karnym?*

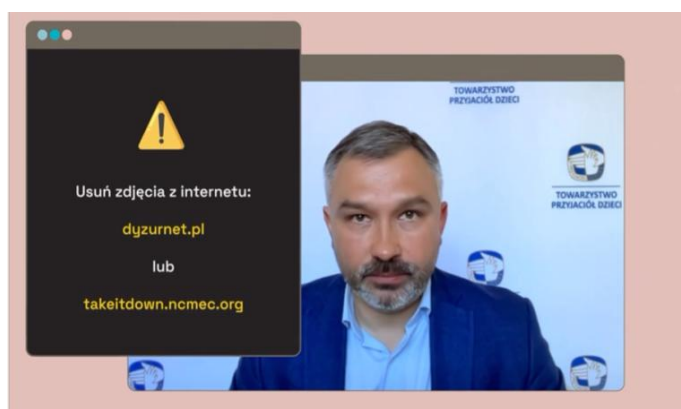
Po wyświetleniu slajdów (nr 24-25) z wypisami z Kodeksu Karnego osoba prowadząca spotkanie dopytuje:

- A co oznacza zapis „ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego”?
- Kto w imieniu osoby niepełnoletniej może na policji złożyć taki wniosek?
- Czy można samodzielnie z internetu usunąć nagie zdjęcia lub filmiki?

Osoba prowadząca zajęcia własnymi słowami opowiada o „prawie do bycia zapomnianym - przykład poniżej:

Samemu raczej trudno usunąć kontent internetowy, ale od 2014 roku w świetle europejskich przepisów prawa o ochronie danych, osoby fizyczne mogą zażądać od wyszukiwarek takich jak Google usunięcia określonych wyników wyszukiwania powiązanych z ich imieniem i nazwiskiem. Powszechnie prawo to określane jest nazwą „Prawo do bycia zapomnianym”.

Są jeszcze organizacje i instytucje, które pomagają w usunięciu nielegalnych treści. Zapewne uczestnicy nie będą pamiętać nazwy stron, dlatego należy wyświetlić krótki fragment wypowiedzi pedagoga Wojciecha Ronatowicza (11:28 – 11:45)



Po wyświetleniu fragmentu filmu osoba prowadząca informuje, że chce zaprezentować stronę dyzurnet.pl, aby uczestnicy potrafili zgłosić nielegalne treści. W zakładce www.dyzurnet.pl pokazuje kolejne kroki zgłoszenia według następujących punktów:

- musisz wejść na stronę dyzurnet.pl – oczywiście nie używając polskich znaków. Następnie kliknąć w guzik „zgłoś”. Wyskoczy Ci komunikat o konieczności skontaktowania się z numerem 112, jeśli chcesz zgłosić próbę samobójczą lub inne zagrożenie zdrowia lub życia. Kliknij „rozumiem”, a następnie rozpocznij wypełnianie prostego formularza.
 - w pierwszym podpunkcie będziesz mógł zaznaczyć jeden z czterech problemów, jakie chcesz zgłosić. Wśród opcji do wyboru znajdziesz: „materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dziecka” – to w tym miejscu możesz zgłosić zdjęcia i filmy przedstawiające nagie części ciała dzieci.
 - drugi podpunkt to tzw. twarda pornografia – są to zdjęcia lub filmy przedstawiające współżycie seksualne między dorosłymi. Są strony, które nie weryfikują wieku i nie wymagają jego potwierdzenia – to są strony nielegalne. Te właśnie trzeba zgłaszać.
 - trzeci podpunkt to rasizm i ksenofobia. Wyraz rasizm z pewnością znacie – to lęk przed osobami o innym kolorze skóry i przekonanie o wyższości jednej rasy, religii czy grupy etnicznej nad innymi. Ale wyraz ksenofobia jest trudniejszy i oznacza lęk przed obcymi, obcokrajowcami, osobami nieznanymi, innymi.

- czwarty podpunkt - inne nielegalne treści – to tu możesz zgłosić strony www, które namawiają do aktywności seksualnej między dziećmi a dorosłymi, czyli propagują lub pochwalają zachowania o charakterze pedofilskim, uwodzenie dziecka poniżej 15 r.ż.

- w punkcie drugim wpisujesz adres strony, którą chcesz zgłosić. Możesz poniżej w oknie wpisać swoje uwagi np. nie podobają mi się takie treści.
- punkt trzeci jest nieobowiązkowy do wypełnienia. Jeśli chcesz, możesz zostawić swój adres mailowy, na który wysłane zostanie powiadomienie o zgłoszonej sprawie.
- na koniec w punkcie czwartym potwierdź, że nie jesteś robotem i kliknij przycisk “wyślij”.

Zgłoś nielegalne treści

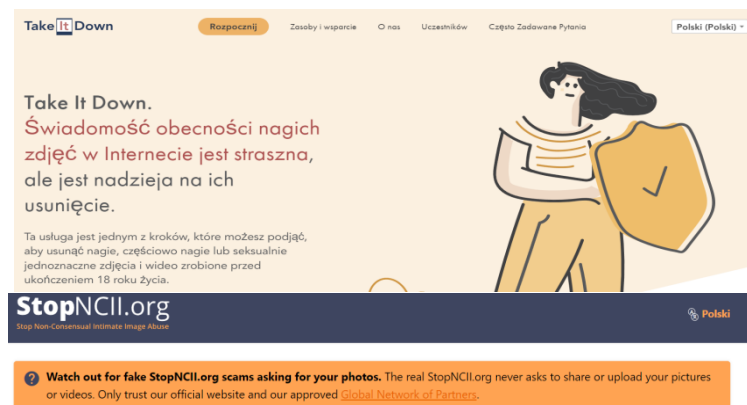
1. Jakiego rodzaju treść chcesz zgłosić?

- ☐ Materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dziecka
- ☐ Twarda pornografia
- ☐ Rasizm i ksenofobia
- ☐ Inne nielegalne treści

⚠ Informujemy, że zespół Dyżurnet.pl pracuje od poniedziałku do piątku w godzinach 8:00-17:00, w sprawach wymagających natychmiastowej interwencji, związanych z zagrożeniem życia, prosimy kontaktować się **bezpośrednio z policją** (numer alarmowy 997 lub 112).

Istnieją także zagraniczne strony, które pomagają w usunięciu nagich zdjęć lub filmów, które już zostały wielokrotnie powielone / skopiowane. W tym celu odwiedź stronę www.takeitdown.ncmec.org. Platforma Take It Down jest przeznaczona dla osób, których nagie zdjęcia lub filmy trafiły do sieci i zostały wykonane przed ukończeniem przez nich 18 roku życia. Specjalny algorytm przetwarza nagie zdjęcie lub film na zaszyfrowany „paszport” elektroniczny, który wysyłany jest do platform współpracujących z organizacją. Jeśli na danej platformie społecznościowej, ktoś będzie chciał umieścić to nagie zdjęcie lub ten film, uruchomiona zostanie procedura uniemożliwiająca opublikowanie takich materiałów.

Jeśli jednak intymne zdjęcia bądź filmy zostały wykonane osobie, która już ukończyła 18 rok życia, takie materiały można zgłosić na stronie www.stopncii.org



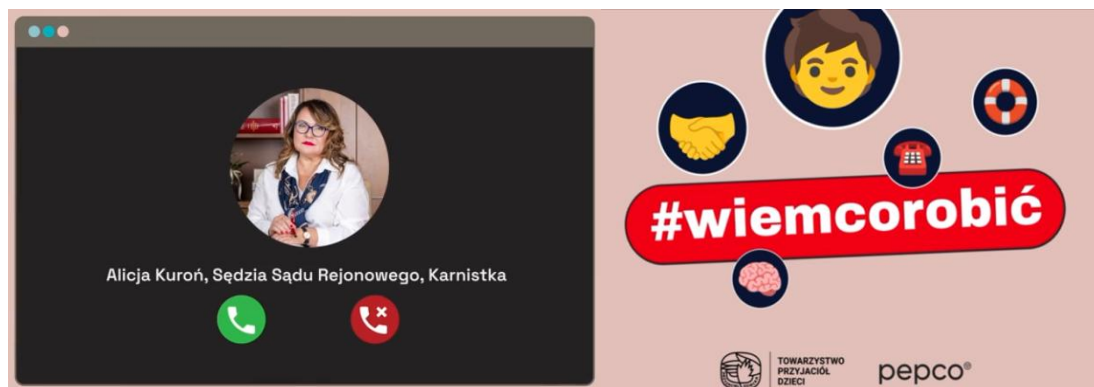
What do you do if someone is **threatening to share** your intimate images?

This page is not available in Polski

Create Your Case

Krok 4 Podsumowanie

Na zakończenie osoba prowadząca włącza uczestnikom fragment filmu z apelem Sędzi Sądu Rejonowego, Alicji Kuroń do dzieci i młodzieży (11:46). Po wypowiedzi Sędzi nie przerywamy pokazu filmu tylko odtwarzamy go do końca, aby uczestnicy zapamiętali nazwę strony www.wiemcorobic.pl



Na zakończenie osoba prowadząca dopytuje uczestników:

- czy teraz będziecie wiedzieli, co zrobić, aby nie stać się ofiarą sextortion?
- czy wiecie, jakie kroki podjąć w sytuacji, gdy ktoś z naszych znajomych stanie się ofiarą szantażu seksualnego?

Na zakończenie osoba prowadząca zajęcia prosi uczestników, aby wyjęli swoje telefony komórkowe i wykonali zdjęcie slajdu (nr 26), na którym widnieje plakat *Telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży* Towarzystwa Przyjaciół Dzieci 800 119 119 oraz plansza z nazwą projektu #wiemcorobic. Informuje, że jeśli chcieliby więcej się dowiedzieć o zjawisku child groomingu oraz sextortion mogą odwiedzić stronę: wiemcorobic.pl.

Podczas fotografowania slajdu przez uczestników, dobrze jest podkreślić, żeby młodzi ludzie zwrócili uwagę na godziny, kiedy telefon i czat funkcjonują (codziennie od 14:00-22:00). Należy też podkreślić, że są także inne telefony zaufania dla dzieci i młodzieży czynne całą dobę.

Osoba prowadząca żegna się z uczestnikami spotkania - (slajd nr 27).